

2022

Kouvolan Iso Näätäjärven
kirjoverkkoperhosselvitys 2022

Petri Parkko

24.10.2022

Taustoja

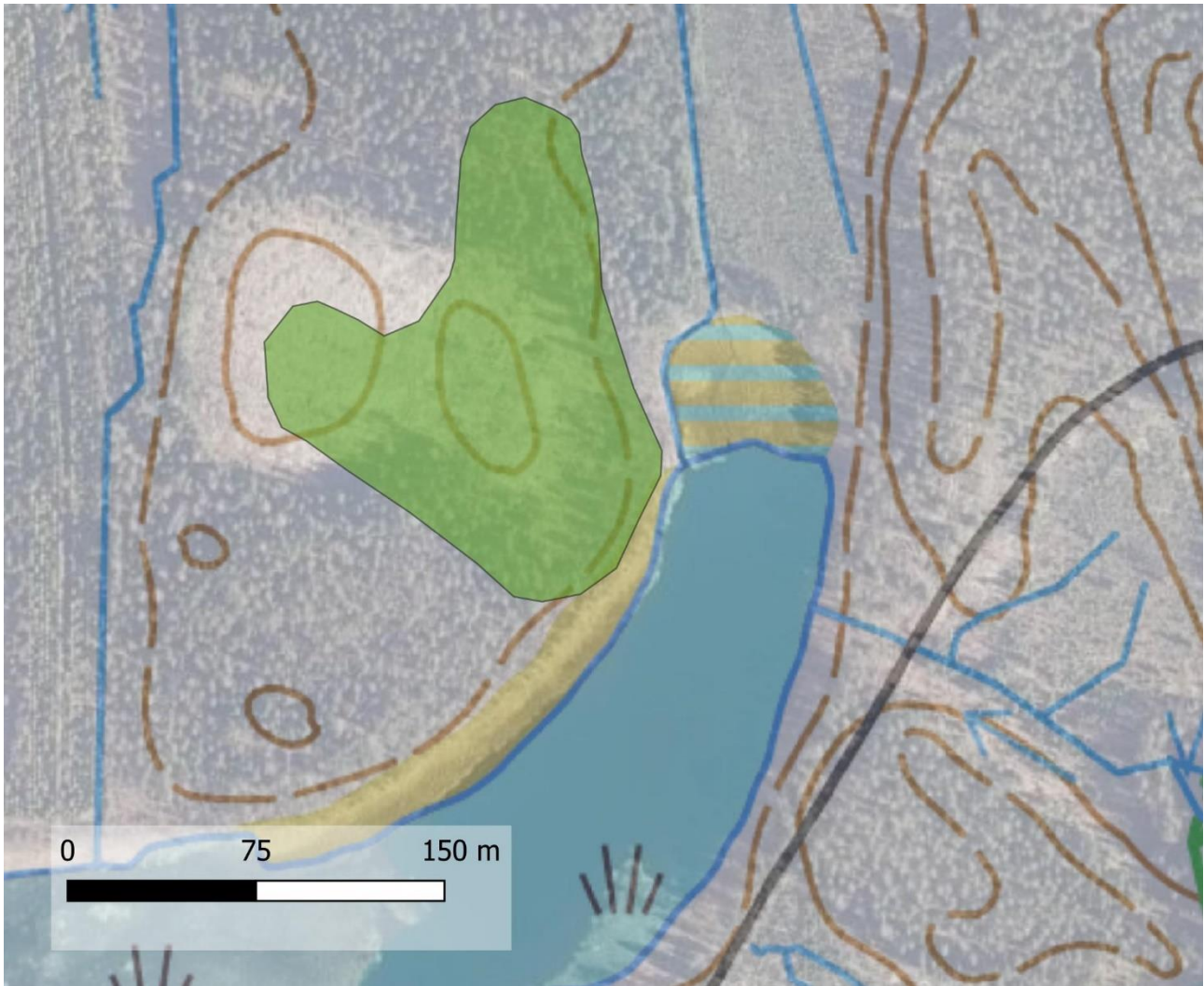
Tämä selvitys liittyy Kouvolan kaupungin kaavaan ROYK maanomistajat 2020. Kaavaan liittyen tehtiin vuonna 2021 luontoselytys (Parkko 2021), jossa suositeltiin Pökölän kylässä sijaitsevan Iso Näätäjärven kiinteistöltä EU:n luontodirektiivin liitteen IV (a) lajin kirjoverkkoperhosen (*Euphydryas maturna*) lisääntymispaikkojen selvittämistä. Alueella havaittiin kesällä 2021 aikuisia yksilöitä sopivassa lajin tärkeintä ravintokasvia kangasmaitikkaa (*Melampyrum pratense*) kasvavassa elinympäristössä. Koska IV-liitteessä mainittujen lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulla kielletty, tulee niiden olla tiedossa kaavaa laadittaessa.

Menetelmät ja aineisto

Luontokartoittaja (EAT) Petri Parkko teki 19.9.2022 maastokäynnin kiinteistölle. Kirjoverkkoperhosen ravintokasvia kangasmaitikkaa kasvavat kohdat (kartta 1) kierrettiin jalkaisin läpi etsien kasveilta toukkaseittejä, joiden suojissa toukat talvehtivat. Selvityksen ajankohta valittiin syyskuussa 2022 tehtyjen seittihavaintojen perusteella. Suositeltava selvitysajankohta on elokuun puolivälistä syyskuun puoliväliin, mutta seikit ovat olleet syyskuun 2022 puolivälin jälkeen edelleen hyvin löydettävissä, ja niissä on näkynyt myös toukkia. Kiinteistöltä löydettyjen seittien koordinaatit tallennettiin GPS-laitteeseen, josta ne siirrettiin paikkatieto-ohjelmaan. Seittien löytöpaikkojen, vuoden 2021 aikuishavaintojen sekä potentiaalisten lisääntymispaikkojen perusteella tehtiin kaavoituksessa huomioitavan lisääntymisalueen rajausta.

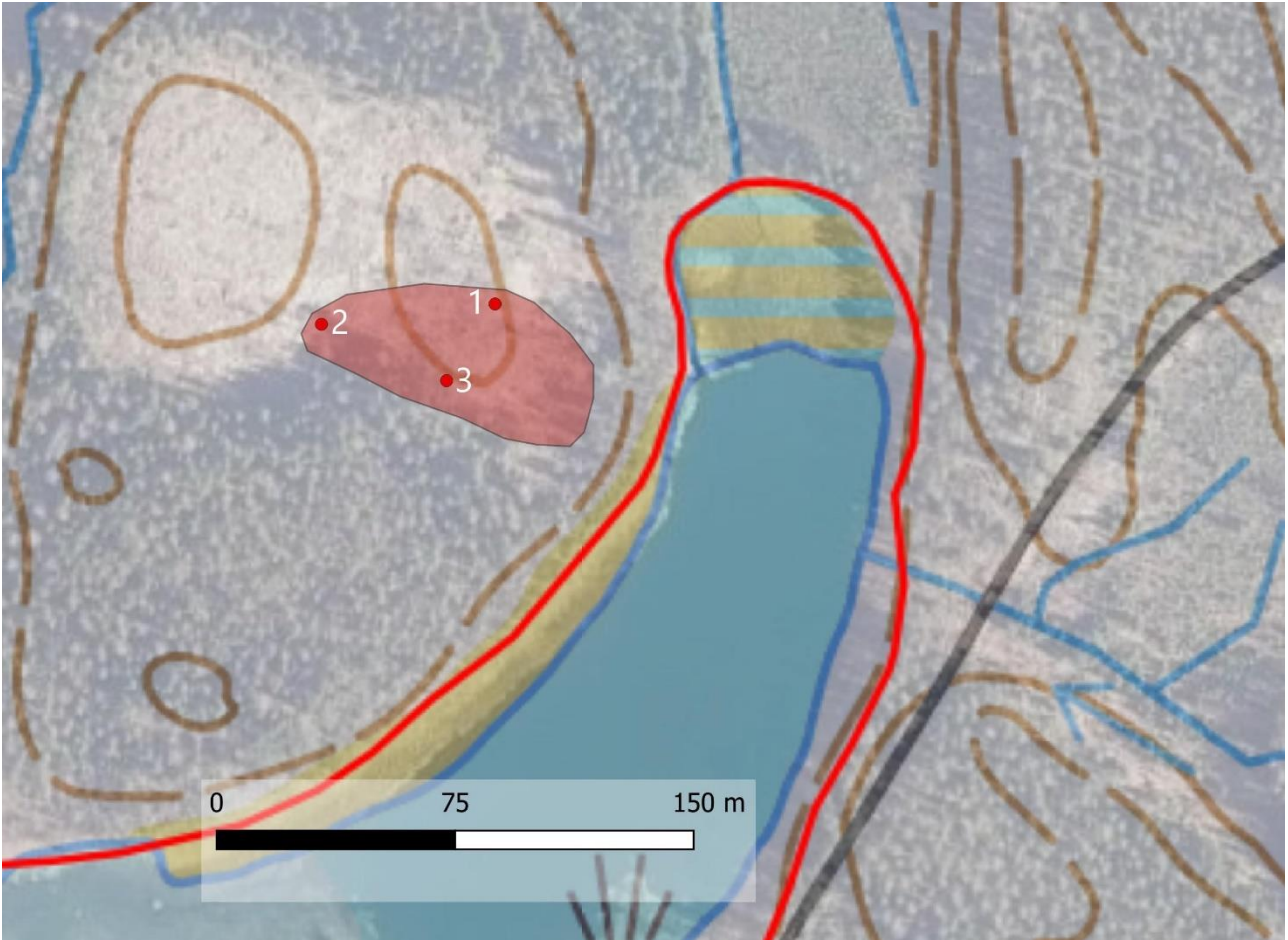
Kuva 1. Kiinteistön hakkuuaukolla on laajojen heinävaltaisten osien ympäröimiä runsaasti kangasmaitikkaa kasvavia laikkuja. Maitikat erottuvat kuvassa lähes mustina kasvustoina. Iso Näätäjärvi 19.9.2022 © Petri Parkko

Kartta 1. Maastossa tutkittu alue.

Kirjoverkkoperhosen lisääntymispaikat ja -alue

Kiinteistöltä löytyi kolmesta esiintymiskohdasta yhteensä neljä kirjoverkkoperhosen toukkaseittiä (kuva 1). Ne löytyivät läheltä paikkaa, jossa tehtiin kesällä 2021 havaintoja aikuisista yksilöistä. Laji elää erilaisissa puoliavoimissa metsäelinympäristöissä ja suosii munimispaikkoinaan valoisia kohtia. Lisääntymispaikat sijaitsevat tyypillisesti metsäautoteiden varsilla sekä pienten avokallioiden ja hakkuiden reunaosissa. Iso Näätäjärven toukkaseiteistä yksi löytyi selvästi korkeammalta paikalta ja kaksi hakkuuaukon reunasta, eikä niitä löytynyt reunaosien harvennetuista metsistä ravintokasvin runsaudesta huolimatta. Kangasmaitikkaa kasvaa eniten kiinteistön eteläosissa, järven läheisyydessä. Hakkuuaukon pohjoisosassa on laajoja alueita, joista kasvia ei löytynyt lainkaan.

Kartta 2. Kirjoverkkoperhosen lisääntymispaikat 1, 2 ja 3 sekä lisääntymisalue.

Lisääntymispaikka 1 (kartta 2, kohde 1): Hakkuuaukean korkeimmalla paikalla kasvaa muutamien säästettyjen rauduskoivujen läheisyydessä paljon kangasmaitikkaa. Niiltä löytyi yksi kirjoverkkoperhosen toukkaseitti, jossa havaittiin yksi toukka (raportin kansikuva).

Lisääntymispaikka 2 (kartta 2, kohde 2): Hakkuuaukean reunasta vähemmän heinittyneestä kohdasta löytyi kaksi toukkaseittiä. Paikalla kasvaa paljon kangasmaitikkaa.

Lisääntymispaikka 3 (kartta 2, kohde 3): Harvennetun varttuneen sekametsän reunasta löytyi yksi kirjoverkkoperhosen toukkaseitti.

Lisääntymisalue (kartta 2, punainen rasterointi): Lisääntymisalue rajattiin tässä luontoselytyksessä löydettyjen kirjoverkkoperhosen lisääntymispaikkojen, kesällä 2021 havaittujen aikuisten yksilöiden lentopaikkojen sekä lajin lisääntymiseen erityisen hyvin sopivien habitaattien perusteella.

Kuva 2. Valkoiset toukkaseitit erottuvat hyvin tummuneilta ravintokasveilta. Iso Näätäjärvi 19.9.2022 © Petri Parkko

Päätelmät ja suositukset

Hakkuuaukealla todettiin syyskuun 2022 maastokäynnillä kasvavan selvästi enemmän heinäkasvillisuutta, erityisesti hietakastikkaa, kuin kesällä 2021. Siitä huolimatta alueella on edelleen hyvää lisääntymishabitattia kirjojerkkoperhoselle. Kiinteistöltä löytyi kolmesta paikasta lajin toukkaseittejä (kuva 2). Nämä paikat ovat luonnonsuojelulla suojeltuja luontodirektiivin IV-liitteen lajin lisääntymispaikkoja, joiden hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulla kielletty. Perhonen tarvitsee lisääntymispaikkojen lisäksi mesikasveja ruokailuun sekä puoliavoimia paikkoja reviirin puolustamiseen ja paritteluun. Siksi lisääntymisalueeseen rajattiin myös kohdat, joissa tehtiin kesällä 2021 havainnot aikuisista yksilöistä (kuva 3). Myös kirjojerkkoperhoselle erityisen hyvin sopivat lisääntymispaikat, joista ei tällä maastokäynnillä löytynyt toukkaseittejä, rajattiin mukaan. Näissä kohdissa lisääntyminen vuonna 2023 on hyvin mahdollista.

Kuva 3. Kirjoverkkoperhonen Iso Näätäjärven kiinteistöllä 11.6.2022 © Petri Parkko

Löydettyjen toukkaseittien määrä Iso Näätäjärvellä ei ole suuri, eikä kirjoverkkoperhonen ole uhanalaiseksi arvioitu laji, mutta luonnonsuojelulaki suojelee yksiselitteisesti lajin lisääntymis- ja levähdyspaikat. ELY-keskus voi myöntää poikkeamisluvan erityisen merkittävän hankkeen yhteydessä, mutta tässä tapauksessa kriteerit eivät täyty. Kirjoverkkoperhosen lisääntymis- ja levähdyspaikkoja ovat munintakasveja sisältävät puoliavoimet alueet, joilla todennäköisesti tapahtuu pääosa paritteluista ja joille naaraat munivat (Nieminen & Nupponen 2017). Iso Näätäjärvellä lisääntymispaikkaan voidaan siis lukea koko karttaan 2 rajattu lisääntymisalue, joka jätetään rakennus- ja kaivutoiminnan ulkopuolelle.

Lähteet

Nieminen, M. & Nupponen, K. 2017: Kirjoverkkoperhonen (*Euphydryas maturna* Linnaeus, 1758). – Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.), Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 131 – 134. Suomen ympäristö 1/2017.

Parkko, P. 2021: Kouvolan ROYK Maanomistajat 2020. Luontoseelvitys 2021. Luontoseelvitysraportti – Kouvolan kaupunki.